

JERNEJ ZUPANČIČ**NOVEJŠE SPREMEMBE V SOCIALNI STRUKTURI
KOROŠKIH SLOVENCEV****Uvod**

Slovenska manjšina na avstrijskem Koroškem je dolgo zaostajala v svojem socialnem razvoju. Študije iz šestdesetih in sedemdesetih let govorijo o znatnih razlikah med strukturo manjšine in večine; prva je bila omejena pretežno na podeželje, s prevlado kmečke in delavske strukture (Klemenčič, 1984). Manjšina je bila socialno, gospodarsko in politično šibkejša, zato se je težko upirala asimilaciji. V sedemdesetih letih je prišlo do opaznejše modernizacije tudi pri manjšini, oblikovati se je pričela slovenska inteligenca (Klemenčič, 1986). Drugi opozarjajo na še vedno opazne razlike v socialni strukturi, zlasti na še sorazmerno visok delež kmečkega prebivalstva. Pri tem se premalo upoštevajo lastnosti podeželja in obmejne lege (Reiterer, 1977 in 1986). Suppan poudarja vpliv zgodovinskega razvoja na sodobno strukturo in položaj slovenske manjšine (Suppan, 1983, 136-212). Vlogo zgodovinskega razvoja in njegovih sledi sta v svojem delu prikazala tudi Reiterer in Flaschberger (1979).

Na pomen slovenske mestne populacije (v Celovcu in Beljaku) in njene socialne strukture ter razlik med mestom in podeželjem opozarja Ibounig (Ibounig, 1986). Novejše analize uradnih statističnih podatkov ter analiza šolske statistike (podatkov Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu) so opozorili na temeljite socialne in prostorske spremembe pri slovenski manjšini (Zupančič, 1992). Slednja si je prav preko modernizacije svoje socialne strukture uspela izboljšati svoj položaj, zmanjšati konflikte in postopoma umirjati nekdanje tako kritično številčno nazadovanje.

Modernizacija poselitvenega območja slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem

Poselitveno območje koroških Slovencev, ki obsega okrog 2500 km² s približno 270000 prebivalci, je v zadnjih dveh desetletjih doživelo znatne spremembe v svojem socialnem in prostorskem razvoju. Dober pokazatelj teh sprememb je že rast prebivalstva, saj se le-to praviloma koncentrira v gospodarsko aktivnih in z infrastrukturo bolje opremljenih območjih. Skoraj polovica narodnostno mešanega območja na Koroškem kaže izredno demografsko dinamiko, še posebno okolica Celovca in Beljaka. Urbanizaciji (rasti mestnega prebivalstva) je v sedemdesetih letih sledila precej nagla suburbanizacija, torej rast

obmestja na račun mesta in bolj oddaljenega podeželja. Mestni način življenja je postal takorekoč vsesplošen in prevladuje tudi na podeželju. Slednje izgublja svojo funkcijo agrarne proizvodnje in postaja kvalitetno bivalno ter rekreacijsko območje.

Glede na dinamiko rasti prebivalstva lahko narodnostno mešano ozemlje na avstrijskem Koroškem razdelimo na naslednja območja:

- mesti Celovec in Beljak z zmernim naraščanjem prebivalstva. V obdobju 1981-1991 je naraslo za 2-5%.
- suburbano območje okrog Celovca in Beljaka z močno koncentracijo prebivalstva. Število prebivalstva je v omenjenem obdobju naraslo za več kot 5% in ponekod tudi za več kot 10%. Tipične občine so Žrelec, Žihpolje, Pokrče, Kotmara vas, Rožek, Hodiše, Bilčovs in Vernberk. Območje se širi proti dravski dolini.
- območje starejšega objezerskega turizma (občine Vrba, Otok, Dholica, Kriva Vrba, Poreče in deloma še Škofiče) je v sedemdesetih letih doživljalo rahlo nazadovanje. Vzrok odseljevanja je bila verjetno precejšnja draginja (Pascinger, 1979). V zadnjem desetletju je bil migracijski saldo spet pozitiven in območje izkazuje sorazmerno močno rast števila prebivalstva. K tej skupini smemo upravičeno prišteti tudi občino Škocjan (razvit turizem, močna rast prebivalstva).
- podeželska območja z zmerno koncentracijo prebivalstva (Velikovec in Dobrla vas ter Šentjakob, Bistrica v Rožu in Bekštanj ter Galicija in Šmarjeta v Rožu). Gre za prehodna območja bodisi z močnejšimi lokalnimi centri (prim. Velikovec) bodisi z znatnim vplivom suburbanizacije (npr. v zgornjem Rožu).
- podeželska območja s stagnacijo števila prebivalstva (Žitara vas, Globasnica, Bistrica pri Pliberku in Pliberk v Podjuni, dalje Suha, Ruda in Grebinj, podobno tudi nekatere občine na spodnji Zilji (Št. Štefan, Podklošter, Straja vas). V to kategorijo sodi tudi občina Grabštanj. Čeprav je blizu Celovca, je suburbanizacija ni zajela v taki meri.
- območja z nazadovanjem števila prebivalstva so predvsem gorske občine (Borovlje, Bistrica na Zilji, Sele, Djekše in Železna Kapla). V zadnjih dveh se je število zmanjšalo celo za več kot 10%, v veliki meri zaradi odseljevanja.

(Zupančič, 1992; gradivo popisa 1991).

Prikazani procesi imajo za slovensko manjšino daljnosežne posledice. Že po drugi svetovni vojni se je na Koroško in s tem tudi na narodnostno mešano ozemlje priselilo večje število nemških priseljencev iz Vzhodne Evrope in s tem spremenilo narodnostne razmere (Klemenčič, 1959). Sedaj prihaja s suburbanizacijo v nekdanj pretežno slovenska naselja mestno nemško govoreče prebivalstvo, ki manjšinske problematike ne razume. Jezik sporazumevanja ter jezik v šoli, cerkvi in na drugih javnih mestih je postala nemščina, slovenščina pa je izrinjena skoraj izključno v družine. Skupnosti z močnim doseljevanjem si

težko oblikujejo lokalno identiteto, staroselci pa jo tam izgubljajo. Slovenci živijo tako zaradi doseljevanja kakor tudi zaradi asimilacije vse bolj razpršeno v urbaniziranem okolju.

Socialne spremembe pri slovenski manjšini

Pripadniki manjšine so poseljevali predvsem podeželski prostor, kjer je preobrazba potekala nekoliko počasneje. Poleg tega so mnogi Slovenci ob socialni preseljavi iz kmečkega v nekmečki poklic ter ob preselitvi z dežele v mesta opustili najprej slovenski jezik in se nato postopoma asimilirali. Druga generacija je bila pogosto že nemško govoreča. Pri asimilaciji je igrala veliko vlogo šola, ki je otrokom posredovala nemški jezik in kulturo ter preko tega vsiljevala tudi identiteto. Mnogi starši so pričeli tudi v družini "zaradi otrok v šoli" vse bolj uporabljati nemščino. Ob tem je treba upoštevati tudi dejstvo, da slovenščina ni predstavljala funkcionalnega jezika in da je bil pojem slovenstva nekaako razvrednoten. Na drugi strani je bila "nemškost" v očeh mnogih pojem kvalitete, napredka, boljšega ipd. Poleg tega je odnose med večino in manjšino obremenjeval zgodovinski spomin: razpad monarhije, predplebiscitna vojna in plebiscit, dogajanje med drugo svetovno vojno in nemalo tudi odnosi med tedanjima državama Avstrijo in Jugoslavijo. Del sodeželanov je bil ostro nastrojen proti manjšini, pri pripadnikih večinskega naroda so o Slovencih prevladovali negativni stereotipi. Vse to je predstavljalo vrsto psiholoških dejavnikov, ki niso ravno vabili k ohranitvi narodne identitete in jezika ter kulture. Psihološke dejavnike asimilacije sta dobro prikazala Trstenjak (Trstenjak, 1990) in v bolj obširni študiji Merkač (Merkač, 1986).

Zaradi asimilacije socialno že preslojenih Slovencev se je socialna struktura manjšine le počasi spreminjala. Narodnostno so bila stabilnejša območja v odmaknjenih predelih, kamor je modernizacija segla v manjši meri. Toda od tu so se ljudje odseljevali, kar je spet prispevalo k splošnemu številčnemu nazadovanju manjšinske populacije.

Še leta 1981 so bile opazne razlike med strukturo manjšine in večine. V celoti gledano je bila pri prvi videti starostna, spolna, izobrazbena, poklicna in zaposlitvena struktura nekaako porušena, nenormalna. Odkloni, ki se pri tem kažejo, so rezultat asimilacije. Opozoriti moramo, da v analizi ni bil upoštevan Celovec, ker zanj ni bilo ustreznih podatkov (Zupančič, 1992).

V starostni sestavi je najmočneje zastopana skupina 45-60 let, kar kaže na precejšnjo ostarelost. V marsikateri občini je delež starih nad 60 let presegal 30%.

Porušena je tudi spolna sestava, saj je število moških precej večje od števila žensk (za okrog 10%). Reiterer je to pojasnil z večjim poročanjem Slovenk z nemško govorečimi (Reiterer, 1986).

Pri izobrazbeni strukturi je lepo viden selektivni vpliv asimilacije. Delež prebivalcev z višjo in visoko izobrazbo je pri manjšini (2.2%) le malo nižji kot pri večini (2.4%), pri srednji izobrazbi (meščanske, poklicne, strokovne šole) je

bistveno nižji kot pri večini, pri osnovni pa zopet precej višji (kar 66%). Asimilacija je bila najbolj učinkovita pri mlajši populaciji z nižjo ter srednjo stopnjo izobrazbe, pri višje in visoko izobraženih pa manj. Dokaj visok odstotek prebivalstva s samo osnovnošolsko izobrazbo je odraz starostne strukture. Res je tudi, da je starejše, v veliki meri še kmečko prebivalstvo manj komunikativno in se tudi zato pozneje asimiliralo.

Zanimiv je tudi pregled zaposlitvene strukture. Pri manjšini je delež socialno varnega prebivalstva (ki prejema dohodek) višji kot pri večini. Socialna varnost pomeni enega izmed temeljnih pogojev za zadržanje narodne identitete.

V poklicni strukturi je opazen prehod iz industrijske v postindustrijsko, terciarizirano družbo. Manjšina ima sicer še 20% kmečkega prebivalstva (pri večini le 6%), toda delež zaposlenih v terciarnih dejavnostih (dobrih 34%) že presega zaposlene v sekundarnih dejavnostih (slabih 33%). Pripadniki manjšine so dobro zastopani pri tim. prostih poklicih (z visoko izobrazbo) in v gradbeništvu, malo zaostajajo pri vrsti uslužnostnih dejavnosti, pri vseh drugih poklicih je razlika precejšnja.

V celoti je vendarle viden očiten napredek glede socialne preobrazbe. Razlike so odraz prejšnjega socialnega razvoja ter asimilacije, ki je zlasti v preteklosti manjšini odtrgala najbolj mobilni del njene populacije. Ne nazadnje je treba upoštevati tudi težišče poselitve Slovencev (slovensko govorečih po uradnem popisu); le-to je v Rožu, Karavankah in Podjuni, torej območjih, ki so zaradi oddaljenosti od mestnih središč najdlje zadržala kmečko in delavsko strukturo. Še enkrat opozarjamo, da žal nismo razpolagali z ustreznimi podatki za Celovec.

Podrobnejši potek socialnega preslojevanja pri slovenski manjšini smo dobili z analizo podatkov Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu (dalje ZGS). V temeljni raziskavi smo proučili celotno obdobje delovanja gimnazije (1957-1991). Zajeli smo vse vpisane dijake (okrog 2600 iz skoraj 2000 družin) ter polovico maturantov. Omenjeni podatki ne ponujajo primerjave z večinskim narodom, zato pa lahko sledimo socialnim procesom znotraj slovenske skupnosti.

Pri razvrščanju v socialne kategorije smo morali narediti nekaj kompromisov. Osnovno gradivo (vpisnice dijakov) so zapisovali profesorji gimnazije, deloma pa so jih kot ankete izpolnjevali dijaki sami. Zapisi se precej razlikujejo med seboj; nekateri so navajali poklic, drugi izobrazbo, tretji položaj v poklicu itn. Za analizo smo potrebovali nekaj različnih in opredeljenih kategorij, s katerimi je bilo mogoče računsko operirati. Izbrali smo sedem kategorij: kmet, delavec, podjetnik, nameščeneec, izobraženec, rentnik, neznano (Zupančič, 1992, 210-214). Zaradi večje preglednosti in nazornosti so rezultati prikazani po petletnih razdobjih (glej grafikon 1).

Korelacijski izračun med skupnim številom dijakov gimnazije iz neke občine ter številom slovensko govorečih ob popisu leta 1981 je visoko pozitiven ($r = 0.95$). Zato sodimo, da je proučevana populacija dovolj reprezentativna. Veliko skladnost kažejo tudi podatki o deležu slovensko govorečih in delež nagrobnikov s slovenskimi napisi (na primeru šestih izbranih občin: Bilčovs,

Kotmara vas, Sele, Suha, Globasnica in Djekše), kljub posamičnim odklonom. Na osnovi teh primerjav lahko upravičeno sklepamo, da so statistični podatki veliko bolj relevantni, kot so domnevali doslej (kritike jim namreč niso prizanašale). Oba navedena kriterija sta stroga, zato zajamemo z njuno pomočjo le trdno jedro manjšine, ki zavestno izpostavlja svoj jezik. Celotno populacijo je mogoče dobiti s pomočjo drugih podatkov, ki odražajo prisotnost Slovencev. Po šolski statistiki smo slovensko populacijo ocenili na okrog 45000 (Zupančič, 1993), Klemenčič jo je na osnovi spremljanja slovenskih radijskih oddaj ocenil na 50000 (Klemenčič, 1986), Reiterer pa na osnovi znanja slovenščine na okrog 60000 (Reiterer, 1986).

Nekoliko drugače je glede primerjave socialne strukture po uradnih podatkih in podatkih ZGS. Socialna struktura je bila po podatkih gimnazije že v začetku rahlo "boljša". Nekako do sredine sedemdesetih let je bilo razmerje približno naslednje: okrog 35% dijakov je izhajalo iz kmečkih družin, okrog 20% iz delavskih, okrog 10% iz družin nameščencev, približno 20% iz družin podjetnikov in obrtnikov, okrog 8% iz družin izobražencev, starši preostalih so bili rentniki, gospodinje ali pa njihov poklic ni bil znan.

Od sredine sedemdesetih let dalje se prične socialna struktura dijakov naglo spreminjati in v osemdesetih letih praktično ni več primerljiva z uradnimi podatki. Hitro se prične zmanjševati priliv dijakov iz kmečkih in delavskih družin (med leti 1987-1991 jih je bilo skupaj le 20%) in se močno povečevati delež dijakov iz družin nameščencev ter izobražencev (v istem obdobju je znašal po okrog 30%). Delež podjetnikov je nazadoval na okrog 15%.

Zakaj je prišlo do tega precej nenadnega skoka? Na gimnazijo so pričeli pošiljati svoje otroke nekdanji absolventi te ustanove, ki so v znatni meri nadaljevali šolanje na avstrijskih univerzah in si pridobili višjo ter visoko izobrazbo. Tako je gimnazija sama poskrbela za svoje zaledje. Vse bolj je čutiti, da delavske družine čedalje manj pošiljajo otroke na gimnazijo. Ni še povsem jasno, ali gre za dejansko zmanjševanje števila delavcev v celoti, ali pa ne pošiljajo svojih otrok na slovensko gimnazijo. Je morda slednjemu kriva asimilacija tega sloja?

Ravno delovanje gimnazije je prispevalo k oblikovanju razmeroma številčne skupine slovenskih intelektualcev. Mnogi so se po končani maturi in univerzitetnem študiju naselili v Celovcu ter suburbanizirani okolici. S tem se je precej okreplila prisotnost Slovencev v centralnem, gospodarsko, kulturno in politično najbolj dinamičnem območju Koroške. Vključevanje v večinsko družbo jim je prineslo številne socialne prednosti, izobrazba pa omogočila zadržanje narodne identitete v veliko večji meri kot prej. Z oblikovanjem kulturne, politične in vedno bolj tudi gospodarske elite je nastal sloj, ki lahko manjšino dostojno zastopa na deželni, državni in mednarodni ravni.

Zanimivo je tudi spreminjanje socialnega porekla dijakov po območjih. V občinah z večjo prisotnostjo Slovencev (v Podjuni, Karavankah in v Rožu) se je socialna struktura sicer precej spremenila (danes prevladujejo nameščenci in izobraženci), vendar je kmečka in delavska struktura še vedno močno prisotna (četrtnina do skoraj tretjine; primer občin Bekštanj, Šentjakob, Sele, Železna

Kapla, Žitara vas, Globasnica). Omenjeno območje je manj urbanizirano, zato je tudi tradicionalna struktura še bolj prisotna.

Območje Gur med Dravo in Celovcem (občine Kotmara vas, Hodiše, Bilčovs, Žrelec, Škofiče in Žihpolje) je zaradi bližine Celovca doživelo intenzivno suburbanizacijo, ki je v te kraje privedlo večje število nemško govorečih priseljencev. V socialni strukturi družin dijakov ZGS že prevladujejo nameščenci, precej je tudi že izobražencev (lep primer je občina Bilčovs).

Celovec je sicer izven uradnega dvojezičnega ozemlja, vendar je za slovensko manjšino izredno pomemben. Tam so številne gospodarske, kulturne in šolske ustanove. Celovec je tudi po legi približno na sredini ozemlja s slovensko poselitvijo in dostopen z vseh krajev narodnostno mešanega območja. Po uradnih podatkih živi v njem okrog 1200 slovensko govorečih, skupaj s priseljenci iz Slovenije pa nad 1600 in je po številu slovensko govorečih tretja občina na Koroškem. V mesto so se Slovenci doseljevali tudi prej, vendar so se v veliki meri asimilirali. Stanje se je pričelo popravljati, ko so se pričeli v mesto naseljevati nekdanji absolventi slovenske gimnazije. Tako se je oblikovalo novo poselitveno jedro koroških Slovencev, pomembno tako zaradi same centralne lege in položaja Celovca kakor tudi zaradi njihove socialne strukture. Priliv dijakov iz Celovca nenehno narašča, kar kaže tudi na demografsko relativno mlado populacijo. Dijaki prihajajo predvsem iz družin nameščencev in izobražencev (predvsem tim. prosti poklici), nekaj je tudi podjetnikov. Iz delavskih družin so prihajali v šestdesetih in deloma še v sedemdesetih letih, a nikoli več kot 20%; danes predstavljajo komaj kak odstotek.

Slovenska gimnazija je tako prispevala levji delež pri oblikovanju slovenske inteligence ali širše k oblikovanju manjšinske kulturne, politične in tudi gospodarske elite. Družboslovna naravnost gimnazije je usmerjala dijake predvsem na področje pedagogike in humanistike. Obdelani so podatki do leta 1982 (nad 600 maturantov). Od teh se jih je največ odločilo za pedagoški poklic (učitelji, profesorji, vzgojitelji) - dobra četrtina, veliko je pravnikov, filologov, uradnikov, zdravnikov, narašča število ekonomistov in postopoma se oblikuje tudi tehnična inteligenca. Število maturantov, ki se odločajo za študij na področju tehnike in gospodarstva narašča šele v zadnjem desetletju. Ker deluje poleg gimnazije še dvojezična trgovska akademija se bo sloj gospodarstvenikov pri manjšini gotovo okrepil.

Sklep

Pomen socialne preobrazbe manjšine najbolj osvetljujejo rezultati zadnjega ljudskega štetja (leta 1991). Za razliko od prejšnjih popisov je število slovensko govorečih le minimalno nazadovalo. Zmanjšanje je značilno za občine z večjim številom in deležem Slovencev (v Podjuni, Rožu in v Karavankah in za občino Bilčovs). V teh občinah je kmečka in delavska struktura še relativno močno prisotna. Število se je precej povečalo v Celovcu, Beljaku, v nekaterih občinah na Zilji te v Velikovškem okraju (Djekše, Velikovec, Ruda, Grebinj). Tod se je

za slovenski jezik opredeljevalo predvsem neagrarno prebivalstvo, ki je izobrazeno in gmotno dobro situirano. Dosežena stopnja socialne preobrazbe je prispevala k večji odpornosti pripadnikov manjšine zoper asimilacijo. Ker se je dejavno vključila v gospodarsko, kulturno in politično življenje avstrijske družbe in postala deloma celo nosilec določenih dejavnosti - torej je prostorsko funkcionalna, se je pričel zmanjševati tudi konflikt. Čeprav še niso odpravljene vsi dejavniki, ki pospešujejo asimilacijo, je slovenska manjšina vendarle na dobri poti postopne stabilizacije narodnostnih razmer na avstrijskem Koroškem.

Literatura

1. Flaschberger L., Reiterer A.F., 1979, Der taegliche Abwehrkampf, Kärntner Slowenen, Ethnos 20, Wien, 123 str.
2. Ibounig P., 1986, Die Kärntner Slowenen in Spiegel der Volkszählung 1981, Amt der Kärntner Landesregierung, Klagenfurt, 122 str.
3. Jesih B., 1987, Pogled v socialno strukturo koroških Slovencev, Razprave in gradivo, 20, Ljubljana, str. 185-206
4. Klemenčič V., 1959, Migracije prebivalstva na Koroškem med leti 1934-1951, Zbornik Koroške, Ljubljana, str. 92-112
5. Klemenčič V., Klemenčič Matjaž, 1984, Položaj slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem v luči historičnih in socialnogeografskih procesov, Koroški Slovenci v Avstriji včeraj in danes, Komunist, Ljubljana in Drava, Celovec, str. 95-111
6. Klemenčič V., 1986, Koroški Slovenci danes, Geografski obzornik, 23, 2-3, Ljubljana, str. 51-57
7. Klemenčič V., 1990, Metodologija uradnih popisov prebivalstva pripadnikov slovenske manjšine v Italiji, Avstriji in na Madžarskem, Narodne manjšine, SAZU, Ljubljana, str. 31-45
8. Lage und Perspektiven der Volksgruppen in Öesterreich, 1989, Öesterreichische Rektorenkonferenz, Wien, (uredil A. Suppan)
9. Merkač F., 1986, Lebenswelten slowenischer Jugendlichen. Volksgruppenidentitätsfindung - Emanzipation in Kärnten, Avtonomna delavnica, Celovec, 256 str.
10. Paschinger H., 1979, Die Bevölkerungsentwicklung in Kärnten in Zeitraum 1971-1976, Studien zur Landeskunde Tirols, 6, Innsbruck, str. 395-405
11. Raumplanungsgespräch Suedkaernten, 1977, Wien, 205 str. (več prispevkov)
12. Reiterer A.F., 1977, Zur ökonomischen Situation der slowenischen Minderheit in Gemischtsprachigen Gebiet Kärntens, Raumplanungsgespräch Südkaernten, Wien, str. 105-117
13. Reiterer A.F., 1986, Doktor und Bauer, Drava, Celovec, 183 str.
14. Suppan A., 1983, Die Österreichischen Volksgruppen, Verlag fuer Geschichte und Politik, Wien, 262 str.
15. Trstenjak A., 1990, Psihološki dejavniki asimilacije, Narodne manjšine, SAZU, Ljubljana, str. 63-69
16. Volkszählung 1991, Wohnbevölkerung nach Gemeinden, Beiträge zur Österreichischen Statistik, Österreichischen Statistischen Zentralamt, Wien, 1993, Heft 1030/0

17. Zupančič J., 1992, Vpliv socialnogeografske preobrazbe na položaj slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem, magistrska naloga, Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, 331 str.
18. Zupančič J., 1993, Socialgeographic Transformation and National Identity - the Case of the Slovene Minority in Carinthia (Austria), *Geo Journal*, 30, 3, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht/Boston, London, str. 231-112

Povzetek

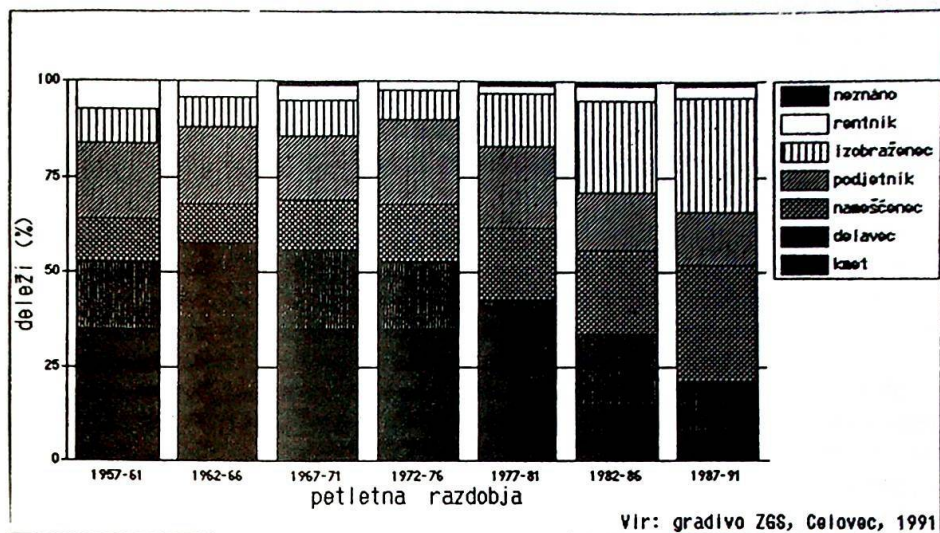
Slovenska manjšina na avstrijskem Koroškem je dolgo zaostajala v svojem socialnem razvoju. Omejena je bila pretežno na podeželje in na kmečki sloj. V agrarni fazi razvoja (do tridesetih let) se je večina Slovencev, ki so zamenjali poklic in se preselili v mesto, sčasoma asimilirala.

V industrijski fazi razvoja (od tridesetih do srede sedemdesetih let) je bila asimilacija najbolj intenzivna. Modernizacija je s širjenjem neagrarnih dejavnosti, mestnega načina življenja in krepitvijo moči državnih ustanov pripadnikom slovenske manjšine vsiljevala večinski jezik in kulturo. Socialna preobrazba manjšine je bila znatno počasnejša kot pri večinskem narodu, ker se je preslojeni del manjšine v veliki meri asimiliral. Manjšinska družba je zato zadrževala pretežno kmečko - delavski značaj.

Avstrijska Koroška je danes visoko razvita, urbanizirana, prometno odprta in prehodna, z infrastrukturo dobro opremljena pokrajina v postindustrijski fazi razvoja. Suburbanizacija je zajela precejšen del narodnostno mešanega ozemlja, predvsem zaledje okrog Beljaka in Celovca. To območje je gospodarsko in demografsko izredno dinamično. Zaradi priseljevanja pretežno nemško govorečega prebivalstva na omenjeno območje ter zaradi asimilacije je delež slovensko govorečih na tem območju majhen - v večini občin le nekaj odstotkov. Vendar se je položaj slovenske manjšine kljub temu precej izboljšal.

V fazi industrijske družbe so Slovenci ohranjali svojo narodno identiteto zlasti pri manj mobilnem kmečkem prebivalstvu, v postindustrijski fazi oziroma v terciarizirani družbi pa že v večji meri pri izobraženem in socialno dobro situiranem prebivalstvu. Velike zasluge za oblikovanje moderne socialne strukture manjšine ima Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu, ki je poleg strokovnega znanja posredovala tudi znanje slovenskega jezika, kulture in zgodovine. S tem se je izoblikoval sloj slovenske inteligence, ki se uveljavlja v kulturi, politiki in vse bolj tudi v različnih gospodarskih dejavnostih, zlasti v trgovini in prometu. Izobraženo slovensko prebivalstvo se je pričelo močneje priseljevati v Celovec in je tako oblikovalo novo poselitveno jedro slovenske manjšine.

Grafikon 1 Socialno poreklo dijakov Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu v obdobju 1957-1991

Summary

Recent Changes in the Social Structure of Carinthian Slovenes

The Slovene minority in Austrian Carinthia had long been lagging behind in its social development. It was mostly limited to rural areas and to peasant social class. In the agricultural stage of development (up to the 1930s), the majority of Slovenes who had changed their profession and moved into towns became gradually assimilated.

In the industrial phase of development (from the 1930s to middle of 1970s), assimilation was at its most intensive.

Modernization, with its spreading of non-agricultural activities, urban way of life and strengthening of power of state institutions, had been enforcing the majority language and culture upon members of the Slovene minority. The social transformation of the minority was much slower than that of the majority nation, since the part of the minority that changed its social class was to a large degree assimilated. The minority society therefore retained its predominantly peasant-worker character.